

Najstarsze książki świata

Słowo pisane nie od razu cieszyło się popularnością. Starożytni filozofowie podchodzili do pisma z dystansem i nie widzieli dla niego przyszłości. Na szczęście, nie mieli racji i świat ujrzał książki w postaci kilku kart połączonych ze sobą grzbietem – czyli w formie przypominającej współczesne publikacje. Kiedy to się stało? Poznajcie wybrane najstarsze książki świata.

Człowiek po raz pierwszy wpadł na to, że swoje myśli i uwagi może zapisać, około 5 tys. lat temu na Bliskim Wschodzie. Był to olbrzymi postęp i, jak każdy postęp, miał swoich przeciwników. Wśród nich choćby Sokratesa, który twierdził, że *człowiek jest bardzo naiwny (...), skoro myśli, że słowa pisane coś więcej potrafią, jak tylko przypominać człowiekowi, który rzecz samą zna, to, o czym pismo traktuje*. Do wynalazku pisma nie był też do końca przekonany Platon, który w „Liście VII” wyraża takie zdanie: *jeżeli zaś naprawdę powierzył książkom to, do czego największą przykłada wagę, „oto zaiste mu — nie bogowie — ludzie śmiertelni rozum odebrać zdołali”*.

Szczęściem żaden z nich nie był w stanie zatrzymać postępu i ludzie pisali, bazgrali i ryli, gdzie tylko mogli; na kamiennych stelach, glinianych tabliczkach, papirusowych zwojach czy pergaminowych kartach. Aż pewnego dnia świat ujrzał książki w postaci kilku kart połączonych ze sobą grzbietem – czyli w formie przypominającej współczesne publikacje. Kiedy to nastąpiło? Zapraszamy do zapoznania się z naszym zestawieniem wybranych najstarszych książek na świecie.

Złota Księga Etrusków
VI wiek p.n.e.

Złota Księga Etrusków

data powstania: około VI wiek p.n.e.

miejsce znalezienia: dolina rzeki Struma, południowo-wschodnia Bułgaria

Jeśli wybieriecie się na wakacje do Bułgarii, koniecznie odwiedźcie Muzeum Narodowe w Sofii. Będziecie mieli okazję zobaczyć prawdopodobnie najstarszą kompletną książkę świata – Złotą Księgę Etrusków. Odnaleziono ją w dolinie rzeki Struma w południowo-wschodniej Bułgarii. Liczy sobie ona około 2,5 tysiąca lat.

Jest to sześć złotych płytek spiętych złotymi obręczami, zapisanych w języku etruskim, którego do tej pory naukowcy nie zdołali całkowicie odczytać – nieznane jest znaczenie większości słów w tym języku. Na niektórych tabliczkach ujrzycie ilustracje: harfę, syrenę, żołnierzy i jeźdźca. Prawdopodobnie książka została stworzona na pogrzeb arystokraty – wyznawcy orfizmu.

Ten niezwykle cenny artefakt trafił na tereny współczesnej Bułgarii prawdopodobnie dzięki starożytnym kupcom podążającym szlakami handlowymi z Włoch na północ Europy. Muzeum Narodowemu w Sofii książkę przekazał w 2003 roku 87-letni darczyńca z Macedonii.

Złote tabliczki z Pyrgi

V wiek p.n.e.

Złote tabliczki z Pyrgi

data powstania: około V wiek p.n.e.

miejsce znalezienia: starożytny port Pyrgi, Włochy

Kolejna książka ze szczerzego złota zawierająca inskrypcje w języku etruskim. Trzy złote tabliczki, z których dwie zapisano w języku Etrusków, a jedną po fenicku, znaleziono w 1964 roku podczas wykopalisk prowadzonych w starożytnym porcie Pyrgi we Włoszech. Ich powstanie datuje się na około 400-500 rok p.n.e.

Na brzegach szczerozłotych kart widoczne są otwory. Naukowcy sądzą, że powstały one na skutek spięcia tych płytek razem. Tabliczki zawierają informację o poświęceniu świątyni w Pyrgii fenickiej bogini Astarte przez tyrana Caere – Thefarie Velianasa.

Tabliczki z Pyrgi można zobaczyć w Narodowym Muzeum Etruskim w Rzymie.

Biblioteka z Nag Hammadi

IV wiek

Biblioteka z Nag Hammadi

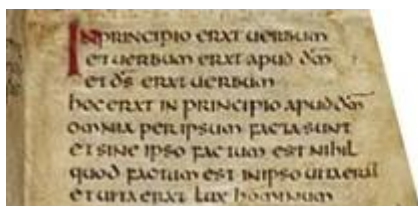
data powstania: około IV wiek n.e.

miejsce znalezienia: Nag Hammadi, Egipt

W 1945 roku dwóch beduińskich chłopów kopano w poszukiwaniu nawozu nieopodal miejscowości Nag Hammadi. Podczas pracy natrafili na gliniany dzban z 13 papirusowymi kodeksami oprawionymi w skórę. Tym samym dokonali jednego z największych odkryć archeologicznych XX wieku.

Naukowcy ocenili, że księgi powstały około 350 roku n.e. Zawierają teksty apokryficzne spisane w języku koptyjskim, m.in. Ewangelię Tomasza, czyli zbiór 114 powiedzeń Jezusa, które miał spisać Tomasz Apostoł. Spośród 51 utworów zapisanych na papirusach, aż 49 było do tej pory zupełnie nieznanymi.

Biblioteka z Nag Hammadi jest przechowywana w Muzeum Koptyjskim w Kairze.

Ewangeliarz Św. Kutberta

VII wiek

Ewangeliarz Świętego Kutberta

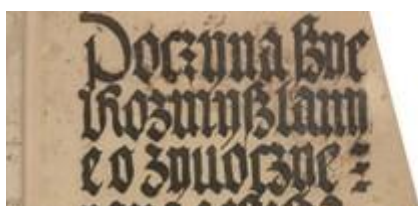
data powstania: około VII wiek n.e.

miejsce znalezienia: katedra w Durham, Wielka Brytania

Ewangeliarz Świętego Kutberta jest prawdopodobnie najstarszą oprawioną europejską księgą. Uczni datują jego pochodzenie na VII wiek n.e. Manuskrypt zawiera spisane po łacinie Ewangelię Świętego Jana.

Ewangeliarz został znaleziony w 1104 roku w trumnie z ciałem Świętego Kutberta z Lindisfarne, gdy dokonywano przenosin relikwii Świętego. Nie wiadomo jednak, czy była to księga, z której Święty Kutbert korzystał, czy też została stworzona jako dar do grobu.

W 2012 roku Biblioteka Brytyjska kupiła księgę za 9 milionów funtów i obecnie Ewangeliarz jest udostępniony zwiedzającym w budynku Biblioteki w Londynie.

Rozmyślania przemyskie

XVI wiek

Rozmyślania przemyskie

data powstania: około XVI wiek n.e.

miejsce znalezienia: greckokatolicka kapituła w Przemyślu, Polska

Nasze zestawienie nie byłoby pełne, gdybyśmy zapomnieli o najstarszej księdze spisanej w całości w języku polskim – „Rozmyślaniach przemyskich”. Ten sporządzony na początku XVI wieku rękopis opisuje życie Marii i Jezusa, a opiera się nie tylko o tekst Ewangelii, ale i legendy i apokryfy. Znajdziemy w nim humorystyczne fragmenty, np. opowieści o tym, jak Jezus w dzieciństwie pomagał Marii przyprawiać kapustę.

Manuskrypt znajduje się w zbiorach Biblioteki Narodowej i jest anonimowym odpisem starszego utworu, prawdopodobnie pochodzącego z przełomu XV i XVI wieku. „Rozmyślania przemyskie” możecie znaleźć również w formie elektronicznej w serwisie [Polona](#).